

O ŽIVOTU

KRATKI PREGLED

Ta čudesna pojava ŽIVOT tako lijepa i tako prolazna. Dok živimo i ne razmišljamo puto o toj čaroliji, a kako nam se bliži kraj (a bliži se) sve češće razmišljamo kao nastaje i kako nestaje život. Ovo su moja razmišljanja.

Ladislav Bognar

O ŽIVOTU

Kad netko dođe u pozne godine kao ja i kad mu prijatelji i vršnjaci polako odlaze normalno je da počne razmišljati o životu. Pa evo i moj mali prilog o toj temi u nekoliko nastavaka. U emisiji „Zlatna liga“ na kojoj sudjeluju ljudi treće životne dobi jedan od sudionika je rekao, da život ima četiri doba kao i godina: proljeće (djetinjstvo), ljeto (mladost), jesen (zrelo doba) i zima (starost). I zaista onaj tko uspije proživjeti sva ova razdoblja može reći da je proživio život u cjelini. Ipak mnogi to ne uspijevaju. Neke još uvijek neizlječive bolesti odnose relativno mlade života, a u nas mnogo mladih života završava u prometnim nesrećama u kojima tako često stradavaju. Na žalost ljudi ubijaju jedni druge u međusobnim ratovima koji se stalno događaju i čak se više sredstava troši na kreiranje i proizvodnju sredstava za međusobno ubijanje nego za zaštitu ljudskog života.

Ipak životni vijek se kroz godine drastično mijenja. U Hrvatskoj su 1950. godine ljudi prosječno živjeli 44 godine a danas se to popelo do 80 godina, a predviđa se da će 2030. to biti 90 godina.

Dječja pjesma „Pričao mi djeda moj“ čiji su autori Stjepan Jakševac i Branko Mihaljević (a obojica su već odavno završili sva životna razdoblja) govori o razdobljima ljudskog života na pomalo šaljiv način. Proces starenja ovako se opisuje:

Sa pedeset kosa sijedi
Sa šezdeset štap ti vrijedi
Sedamdeset glava klima
Osamdeset zima-zima
U devedesetoj srce već ti hladi
A sa sto ljeta još smo mladi.

https://youtu.be/HtSx10Zc6iM

DVIJE NAJVAŽNIJE STVARI U ŽIVOTU

U prošlom stoljeću još su postojala tzv. „nedirnuta društva“ odnosno ljudske zajednice koje nisu imale kontakta sa suvremenom civilizacijom pa su bile predmet istraživanja socijalnih antropologa. Jedan istraživač je tako duže vrijeme živio u jednoj od tih zajednica kako bi detaljnije upoznao njihov način života. Sprijateljio se s jednom djevojčicom koja je dolazila i razgovarala s njim. Jednom nije došla, a poslije mu je rekla da je rađala jedna njena rođakinja pa je išla gledati porod. On se naravno začudio da djeca idu gledati dok se neka žena porađa. Drugi put kad nije došla objasnila mu je da je umirala jedna baka u susjedstvu pa je išla gledati kako umire. Sad se on još više začudio, a ona mu je rekla: „Šta vi uopće učite svoju djecu kad ih ne učite o dvije najvažnije stvari u životu?“ I zaista dvije najvažnije stvari u našim životima na neki način su nešto pomalo tajanstveno o čemu se nerado govori i piše, a djecu se nastoji držati što dalje od ovih fenomena..

Na slici: Pripadnici plemena Toromona koje živi u Amazoniji u društvu istraživača

RAĐANJE

Na našim selima pa i u gradovima nekada se porođaj događao u kući. Obično bi porodilja bila u svojoj sobi sa ženom koja se zvala babica. U prvo vrijeme obrazovanje babica je bilo više iskustvenog karaktera, a danas su to svakako posebno školovane medicinske sestre. Ne samo djeci nego i ostalim ukućanima nije bio dozvoljen pristup. Djeca bi povremeno provirivala da vide što se tamo događa, ali bi ih obavezno potjerali. Već tamo oko šezdesetih godina i žene sa sela su išle na porod u bolnicu. To znam jer su me kao učitelja koji sam među prvima u selu imao Fiću budili noću da odvezem u bolnicu poneku ženu koja je dobila trudove. Najuzbudljivije je bilo kad bismo stigli u grad, a ono spuštena rampa pa čekaš hoće li skoro taj vlak. Iako je porođaj prirodni čin i odvija se najčešće bez većih problema ipak je to ponekad za ženu rizičan čin te mogu nastati komplikacije i sa smrtnim ishodom. Zato je porođaj u bolničkim uvjetima značajan jer je smanjio broj tih nesretnih slučaja, a isto i pomor novorođenčadi koji je nekada bio dosta visok. Moja je baka rodila četvero djece, a ostali su živi samo moja majka i ujak, a dvoje je umrlo nakon poroda.

Danas je uveden i običaj da porodu može prisustvovati i suprug te doživjeti rađanje svog djeteta što mnogi koji su to doživjeli kažu da je vrlo uzbudljiv trenutak. U nas je običaj da se i na ovu temu izmisli vic pa evo jednog: Suprug je prisustvovao porodu i kad je to sve vidio pao je u nesvijest. Odmah su se liječnici i sestre angažirali da ga prizovu svijesti, a žena je u međuvremenu rodila. Kad se osvijestio pita: „Jel rodila?“ Kažu da je i da je rodila djevojčicu. A on će: „Uh dobro je da nije muško da se ne muči ovako kao ja.“

Na slici: Veličanstveni trenutak dolaska mladog ljudskog bića na svijet i početak jedne životne avanture.

STAROST

Produljenje ljudskog života događa se tako da ljudi nešto kasnije počinju stariti i da etapa starosti dulje traje. To ima za posljedicu da suvremena društva imaju sve više starih osoba. Starost je lijepo razdoblje ljudskog života ako su ljudi zdravi i ako nisu sami. Nekada su u jednoj obitelji živjele po tri pa i četiri generacije. U vrijeme mog djetinjstva kod mog djeda i bake živjeli su pored nas djece, ujak i ujna, dida i baka, te djedova majka koju smo zvali stara baka. Danas zajedno žive samo roditelji i djeca dok ovi ne osnuju vlastitu obitelj i tada se javlja fenomen „praznog gnijezda“ jer roditelji ostaju sami. Kad u starosti jedno od partnera umre ranije onda druga osoba ostane sama. Ipak sretna i lijepa starost prvenstveno ovise o nama samima. Za sretnu starost važni su:

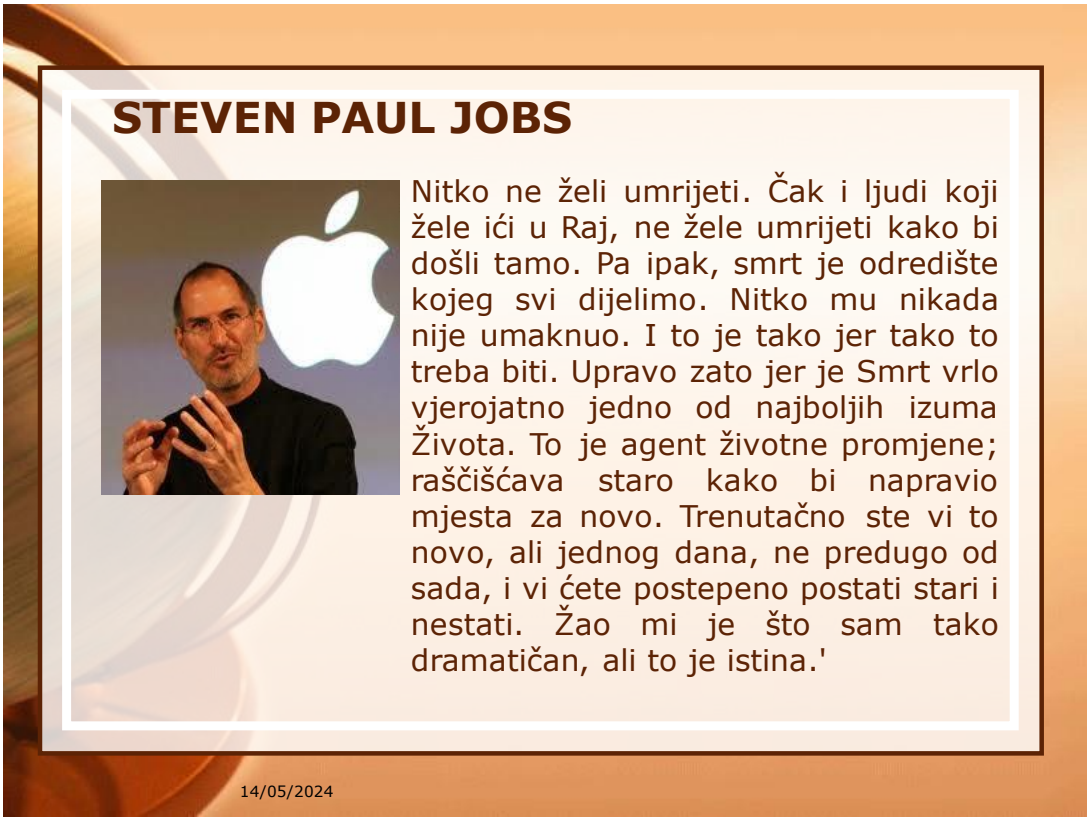
Radost življenja, kretanje, zdrava prehrana, socijalni odnosi i briga o zdravlju. Sve je prikazano u priloženom video zapisu. A važno je i svakog dana se nekoliko puta od srca nasmijati pa evo za to i jedna šala o ovoj dobi:

Tri sestre stare 92, 94 i 96 godina žive u zajedničkoj kući. Jedne večeri najstarija sestra ulije vodu u kadu da se okupa. Kako je zakoračila u kadu tako je zastala i viknula sestrama: Jesam li se ja krenula okupati ili sam već završila?
Srednja sestra vikne: Nemam pojma, eto me gore da vidim. Kako je zakoračila na stepenice, zaustavi se i viknu sestrama: Jesam li ja krenula uz stepenice ili sam pošla nazad?
Najmlađa sestra sjedi u kuhinji, srče čaj i sluša svoje sestre. Odmahnu glavom i promumlja: Nadam se da ja neću nikada postati tako zaboravna, te kucnu tri puta na drveni stol za sreću. Potom viknu sestrama: Sad ću ja doći gore da vam objema pomognem, samo da vidim tko to kuca na vrata!

https://www.facebook.com/100011043646170/videos/353576917331868/

UMIRANJE
Svaki život završava smrću. To vrijedi za ljude, ali i sva druga živa bića na Zemlji. Danas se sve češće u pojedinim zemljama razmišlja o omogućavanju ljudima da sami odluče kako će i kada završiti svoj život. Radi se o eutanaziji što doslovno znači lijepa smrt ili bezbolna smrt kojom se teško bolesnoj osobi skraćuje život da bi se izbjeglo razdoblje patnje koje će opet

završiti smrću. Danas već nekoliko europskih zemalja (Belgija, Luksemburg, Nizozemska, Švicarska) imaju ovo zakonski regulirano. Iako velike religije sve zabranjuju ovakav pristup jer se smatra da je život u božjim rukama postupno prevladava mišljenje da je svaki čovjek gospodar svog života i da može sam odlučiti kako će i kada završiti svoj život. U anketi 77% Hrvata podržava eutanaziju i želi da se i u nas ovo zakonski regulira i omogući.
Steven Jobs američki stručnjak i inovator, osnivač Applea umro je s navršenih 56 godina što znači da nije uspio doživjeti starost jer mu je život prekinula neizlječiva bolest ovako je govorio o umiranju kad je već znao da mu se bliži smrt:

LIJEPA SMRT
Iako je smrt zapravo prirodna pojava i svaki život završava smrću. Problem je u tome što obično smrti prethodi razdoblje bolesti praćeno gubljenjem osnovnih životnih funkcija, a često i teškim bolovima. Iako suvremena medicina ima danas načine kako se ove muke mogu smanjiti i kako se može ljudima pomoći u tzv. terminalnoj fazi bolesti ipak nakon tih teških trenutaka smrt shvaćamo kao olakšanje i kažemo - eto spasio se. Ponekad se smrt dogodi iznenada i čovjek koji je umro ni ne zna da je umro. To je obično teško za obitelj jer je to nenadan događaj na koji nisu bili spremni, ali za tu osobu to je kako se kaže – lijepa smrt. A ima i drugih primjera kao u ovoj priči:

Snaša Mara i snaša Janja u subotu pridveče metu svaka prid svojom kućom. Sutra je nedilja pa će tu prolaziti mnogo svita i ići će na misu pa ako bude neuredno reći će – Kako li joj je unutra kad je ovakav nered tu gdi svi vide. I dok one metu zazvoni zvono za večernju, a poslije i tri zvona.
„Maro, koj to umro?“ pita Janja.
„Pa zar ti ne znaš? Reza Đukina.“
„Joj pa jel to ona što se sad skoro ponovno udala?“
„E ta ta. Prećerali u onim stvarima pa eto ti sad.“
Janja se prekrsti, sklopi ruke i kaže: „Bože lipe li smrti.“

Slika: L. Bognar: Ruševo (akvarel)

ŽIVOT POSLIJE SMRTI

Sve svjetske religije uglavnom žive od obećavanja nastavka života u nekom drugom obliku i nakon smrti. Iako većina ljudi zna da to u stvari nije moguće ipak govore kako eto sad on tamo gore gleda što mi radimo ili kao u onoj šali kad je čovjek došao sa ženinog pogreba, a ono krenula oluja, sijeva i grmi, a on pogleda u nebo i kaže: Aha, stigla je.

Ljudi imaju urođeni nagon za životom i ne žele umrijeti. Kaže se da se utopljenik i za slamku hvata iako mu ona ne može pomoći. Tako je i s tim vjerovanjima da njihov život neće potpuno nestati. Neki bogati pojedinci u SAD-eu su dali zamrznuti svoje tijelo nakon smrti nadajući se da će znanost u budućnosti pronaći način da ih ponovno oživi. Oni koji pak nemaju novaca za to ništa ih ne košta da vjeruju da tamo negdje i na neki način nastavljaju život u ovom ili nekom drugom obliku, ali im se tamo baš ne žuri. Naš narod i o ovome lijepo govoru kroz svoj humor:

U jednom selu došao svećenik u crkvu da služi nedjeljnu misu i vidi u crkvi samo žene. Pita ih da gdje su muški. „Eno ih u birtiji“, kažu one. „E, ne može to tako“, kaže pop, nagrne kaput i pravo u birtiju. „Dobro šta je to ljudi? Zar vi tako mislite doći u raj da pijete u birtiji dok traje sveta misa? Idemo, svi koje misle ići u raj za mnom!“ Oni popiju svoje piće obuku kaputе i krenu za njim, a jedan i dalje sjedi. Pop se okrene i pita: „Zar ti ne misliš ići u raj?“ „Ma mislim samo vidim da vi idete odmah a meni se baš ne žuri.“

Na slici: L. Bognar Škola i crkva u Ruševu (akvarel)

SUBOTNJE POPODNE

Završimo ovu temu o rađanju, življenju i umiranju jednim mojim tekstom koji sam napisao dok sam svojevremeno ležao u bolnici:

Lijeno se valjaju sati subotom popodne na Odjelu za plućne bolesti Kliničke bolnice Osijek.
Kristina! Više netko iz susjedne sobe.
Bolnica je važno mjestu u životu. Tu se nakon dužeg ili kraćeg boravka može izaći na dva načina: Ili se privremeno ponovno vratiti u život ili skončati svoju životnu priču. Upravo vidim kako odvoze nekog umotanog u bijelu plahtu.
Kristina! Uporan je onaj iz susjedne sobe.
U sobu ulazi nasmijana sestra sa šakom tableta i pregršt radosti i životnog optimizma. Sve to dijeli bolesnicima. Razmišljam o ljekovitosti ljudskog osmjeha i ljepoti posla koji obavlja ova mlada žena.
Kristina! Zove onaj u pravilnim intervalima.
Kroz otvorena vrata vidim prolaze dvije časne sestre. Možda su bile na kavi kod Kristine pa Kristina zato ne dolazi.
Kristina! Opet se zaori bolničkim hodnikom.
Ponovno dolazi nasmijana sestra ovaj put s infuzijama, injekcijama, toplomjerima. Možda je ona Kristina. Kolegica otvori vrata i kaže – Dođi Sanja.
Kristinaaa! Čuje se sve slabijim glasom.
Razmišljam o Kristini i shvaćam:
To netko na odlasku zove Kristinu, ženu svog života.
Ali Kristine više nema.
To samo njeno ime treperi u zraku kao čudesni odsjaj života koji se gasi.

Na slici: Jedan po meni od najimpresivnijih umjetničkih prikaza ljudskog umiranja je kip „Umirući vojnik“ Roberta Frangeša Mihanovića u Osijeku. Zbog toga se našao i na mojim slikama.

L. Bognar „Umirući vojnik“ (akvarel)

